

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนากำลังคนเป็นงานสำคัญของชาติ ประเทศต้องการบุคคลที่มีคุณภาพไปช่วยสร้างสรรคความเจริญทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม เครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ คือ การศึกษา

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นขบวนการสืบเนื่องไปตลอดชีวิต วิญญูท วิเชียรโชติ (2521 : 21) ได้อธิบายว่า การศึกษา คือ ขบวนการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและสังคมพร้อม ๆ กันด้วยวิธีการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมภายนอกและสิ่งแวดล้อมภายในบุคคล เพื่อให้บรรลุความสุขความเจริญ ทั้งทางโลกและทางธรรม การศึกษาจึงมิใช่เพียงเพื่อการเรียนหนังสือ แต่เพื่อการปฏิบัติงานของชีวิต

พระเทพวิสุทธิเมธี นุทธทาสภิกขุ (2529 : 51) ได้กล่าวถึงการศึกษาไว้ว่าการศึกษาโดยเหตุผลทางธรรมชาติดึงมืออย่างน้อย 3 ระบบ คือ การทำให้คนเรียนรู้หนังสือ มีความเฉลียวฉลาดอย่างที่เรียกกันว่า นุทธิศึกษา การทำให้คนมีอาชีพ รู้จักประกอบอาชีพ และการทำให้คนที่รู้หนังสือดีอยู่แล้ว มีอาชีพดีอยู่แล้ว เป็นมนุษย์ที่ถูกต้องสมบูรณ์

จะเห็นได้ว่า การศึกษานั้นช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมของบุคคล ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาสังคมไปพร้อม ๆ กันด้วย

ในสภาพปัจจุบันนี้ แม้ว่าการศึกษาได้ขยายกว้างขวางออกไป เปิดโอกาสให้บุคคลได้เลือกเรียน เพื่อสามารถประกอบอาชีพได้อย่างกว้างขวาง แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ สิ่งจูงใจภายใต้การขยายตัวของการศึกษา มีความสอดคล้องกับประโยชน์ หรือคุณค่าของการศึกษา หรือไม่ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การศึกษายังคงมีลักษณะให้ค่านิยม (Value) กล่าวคือเป็นสิ่งที่นำไปสู่ตำแหน่ง และความก้าวหน้าสูงสุดในหน้าที่การงาน เกี่ยวกับเรื่องนี้ นายเกษม ศิริสัมพันธ์ (2517 : 61) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การศึกษามีลักษณะให้ค่านิยม ที่จะได้รับการยกย่อง เป็นขุนนางใน

สังคม ระบบการศึกษา ทั้งผู้ให้การศึกษาและผู้รับการศึกษา ปลูกฝังค่านิยม เพื่อเลื่อนฐานะเป็นผู้นำทางสังคม เพราะฉะนั้น การศึกษาที่เป็นมา และฝังรอยลึกอยู่ในระบบการศึกษาทุกวันนี้ คือ การศึกษามีลักษณะคล้าย ๆ กับตัว (ประกาศนียบัตร) ใครจะเข้ารับราชการต้องถือตัวมาสักใบหนึ่ง ประกาศนียบัตรจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ต่อมาในระยะหลังนี้ ระบบราชการไม่สามารถรับคนได้มากอย่างในระยะต้น บุคคลต้องเบียดเสียดเพื่อแข่งขันกันเข้ามา ในฐานะความเป็นผู้นำมากกว่าจะผูกความรู้ หรือวิทยาการในตัวของตัวเอง ตามหลักการแล้วความมุ่งหวังของผู้เข้ารับการศึกษาคือ เพื่อที่จะศึกษาตามความเหมาะสมกับระดับสติปัญญาและความสามารถ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอำนวยให้ แต่ในสภาพที่เป็นจริงนั้น การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ศึกษาอย่างเท่าเทียมกันยังเป็นไปไม่ได้ไม่ว่าถึง กล่าวคือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนของรัฐ ยังอยู่ในขอบเขตจำกัด ยังไม่สามารถจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกคนได้ ยิ่งในระดับสูงขึ้น โอกาสที่จะศึกษาต่อยิ่งน้อยลง จึงมีการแข่งขัน เพื่อให้มีสิทธิ์ในการศึกษาต่อระดับสูง ในขณะที่เดียวกันก็จะมีบุคคลส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถศึกษาต่อในระดับสูงได้จึงต้องออกไปประกอบอาชีพ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้จากการศึกษาเป็นส่วนช่วย ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงเป็นการให้ความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ นำไปประกอบอาชีพหรือทำงานได้ เพราะการทำงาน เปรียบเสมือนหัวใจของสิ่งมีชีวิต ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความต้องการในชีวิตหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองต่อความต้องการ ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม มนุษย์จึงใช้วิธีการทำงานเป็นส่วนรวม ในการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ดังกล่าว

การวิจัยครั้งนี้ จึงมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสิ่งจูงใจของนักศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาเอกศิลปหัตถกรรม

การศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพนี้ เป็นระดับที่รัฐให้ความสำคัญระดับหนึ่ง เพราะในขณะที่สังคมไทยส่วนใหญ่ ประชากรยังดั้นรนเพื่อการมีอาชีพทั้งอาชีพอิสระและที่มีตำแหน่งการงานสูง โดยมุ่งหวังที่จะได้ศึกษาในระดับสูงถึงระดับปริญญา แต่ในความเป็นจริง การพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยคนที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ หลายระดับ เพราะตำแหน่งหน้าที่การงานหลายประเภทไม่ต้องการคนจบการศึกษาระดับปริญญา รัฐจึงได้จัดการศึกษาเพื่ออาชีพหรืออาชีพศึกษาขึ้น หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้คือ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดให้มีการศึกษาวิชาชีพ 5 สาขาวิชา คือ เกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม ให้แก่ผู้ที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อสายอาชีพในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

(ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สำหรับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง นั้น นายวิเวก ปางพุทธพงศ์ (2526 : 26) ได้อธิบายว่า มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษา และฝึกอาชีพ ระดับช่างฝีมือหรือระดับปฏิบัติการที่จะไปทำหน้าที่ช่างฝีมือต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ กล่าวคือ การผลิตคนไปปฏิบัติหน้าที่ในระดับต่าง ๆ กัน และให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้อย่างเหมาะสมกับระดับสติปัญญาและความสามารถของแต่ละบุคคล

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพศิลปหัตถกรรม เป็นสาขาวิชาหนึ่งในการจัดการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งผลิตบุคคลให้ไปประกอบอาชีพ ในด้านศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ เช่น ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างแกะสลัก เป็นต้น นอกจากหลักสูตรยังเน้นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม อันเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยด้วย ความรู้และทักษะฝีมือดังกล่าวนี้ มีประโยชน์ในการนำไปประกอบอาชีพ ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การศึกษาระดับนี้ เน้นสาระสำคัญ 3 ประการ

1. การจัดการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของสังคม
2. การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการจ้างงาน
3. การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะฝีมือ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

เมืองสมัยใหม่ได้อย่างเป็นสุข (นายวิเวก ปางพุทธพงศ์ : 2526 : 26)

ในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่า การศึกษาในสาขาวิชาศิลปหัตถกรรมจะได้รับความสนใจจากบุคคลในระดับต่าง ๆ ในวงกว้างมากขึ้นก็ตาม ก็ยังมีความเชื่อกันว่า วิชาศิลปหัตถกรรมเป็นวิชาที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ยังเรียนอยู่ในระดับปานกลางลงมา และเมื่อเรียนจบแล้วไปทำงานที่มีเกียรติ น้อย บางครั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองก็ไม่สนับสนุนให้เรียนต่อทางสาขาวิชาศิลปหัตถกรรม ด้วยเหตุที่มีความเชื่อที่ว่า วิชาการทางด้านศิลปะมีความสำคัญน้อย นายเลิศ อานันท์นะ (2523 : 12) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีความเชื่อว่า วิชาการทางศิลปะมิใช่วิชาที่จะสามารถทำให้ลูกหลานของตนยึดถือเป็นอาชีพได้ ฐานะไม่มั่นคงและได้ตั้งความหวังไว้ว่า ลูกหลานของตนจะต้องได้เรียนวิชาด้านอื่น ๆ ที่มีความหมายมากกว่าศิลปะ ต้องการให้ศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อได้เข้าไปสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีได้รับเงินเดือนสูงและมีหน้ามีตาในสังคม นายสุรพงษ์ อำนวยวงษ์ (2522 : 80) มีความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่าพ่อแม่บางท่านไม่ส่งเสริมลูกหลานให้ศึกษาทางด้านศิลปะและไม่อยากให้ลูกหลานประกอบอาชีพด้านศิลปะต่อไปใน

อนาคต ถึงกระนั้นก็ตาม ความสนใจของนักเรียนที่สอบคัดเลือกเข้าศึกษา ในสาขาศิลปะทัศนกรรม ยังคงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะศิลปะทัศนกรรม และจากรายงานผลการสอบคัดเลือก นักศึกษาสาขาวิชาศิลปะทัศนกรรม ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร บ่งชี้ว่ามีผู้สมัครเข้าเรียนในสาขาวิชานี้เพิ่มมากขึ้นทุกปี

ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ที่มีการเรียนการสอนสาขาวิชาศิลปะทัศนกรรม นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชานี้ ได้รับสิ่งจูงใจที่แตกต่างกันไป มีทั้งเข้ามาศึกษาด้านนี้เพราะรักและชอบในวิชาศิลปะ ชอบเขียนภาพ มีพื้นฐานด้านศิลปะมาก่อน ต้องการจบไปทำงานเร็ว ๆ และส่วนหนึ่งเกรงว่าจะสอบเข้าเรียนในสาขาวิชาอื่นไม่ได้ จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า น่าจะศึกษาถึงเหตุผล ในการเข้ามาศึกษาในสาขาวิชาศิลปะทัศนกรรมของนักศึกษาว่ามีสิ่งจูงใจใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เลือกศึกษาต่อในสาขาวิชานี้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ผู้ที่เข้าศึกษาต่อ ในสาขาวิชาศิลปะทัศนกรรม จะได้รับสิ่งจูงใจต่าง ๆ กันไป ดังนั้น จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง "สิ่งจูงใจของนักศึกษา ในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปะทัศนกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิ่งจูงใจของนักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปะทัศนกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบสิ่งจูงใจของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปะทัศนกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษา วิจัย ผลงานวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการเลือกเรียน เลือกอาชีพของนักเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้

ยุพรณี สุขสมบัติ (2510 : 49) ได้ศึกษาค่านิยมทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนทั้งชายและหญิงพบว่า นักเรียนชายและหญิงมีค่านิยมในการเลือกอาชีพต่างกัน

นักเรียนเลือกเพราะเป็นอาชีพที่สุจริต และมีความสบายใจในการทำงาน

โสตถิผล มีทรัพย์ (2523 : 128) ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนครู ของนักศึกษาวิชาการศึกษา บางแสน ปทุมวัน และคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า แรงจูงใจที่ทำให้เลือกอาชีพครู คือ เป็นอาชีพที่มั่นคง จบแล้วหางานทำงานง่าย การเลือกเรียนครูของนักศึกษาชายหญิงต่างกัน นักศึกษาชายเลือกเพราะหางานง่าย นักศึกษาหญิงเลือกเพราะรักและสงสารเด็ก

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ได้รับสิ่งจูงใจในการเลือกเรียน และเลือกอาชีพแตกต่างกันไป ดังนั้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สิ่งจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม ของนักศึกษาชายและหญิง ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ใช้นักศึกษาซึ่งเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2529 นี้ ได้แก่

- 1.1 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา
- 1.2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี
- 1.3 วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ

2. สิ่งจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม จะทำการศึกษาตัวแปร 6 ด้าน

คือ

- 2.1 ด้านความรัก ความสนใจและความถนัดในสาขาวิชาชั้นศิลปหัตถกรรม
- 2.2 ด้านความคิดเห็นส่วนตัว
- 2.3 ด้านความมั่นคง และความก้าวหน้าในอาชีพ
- 2.4 ด้านความมีเกียรติยศชื่อเสียง
- 2.5 ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 ด้านความจำเป็นบางประการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกที่แท้จริง และเชื่อถือได้

คำจำกัดความในการวิจัย

1. สิ่งจูงใจ หมายถึง ตัวประกอบต่าง ๆ ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการเลือกเรียนวิชา วิชาเอกศิลปหัตถกรรมของนักศึกษา ได้แก่สภาพพื้นฐานทั่วไปของนักศึกษา อันหมายถึง ความรัก ความสนใจและความถนัดในสาขาวิชาศิลปหัตถกรรม ความคิดเห็นส่วนตัว ความมั่นคง และความก้าวหน้าในอาชีพ ความมีเกียรติยศชื่อเสียง บุคคลที่เกี่ยวข้องและความจำเป็นบางประการ
2. สาขาวิชาศิลปหัตถกรรม หมายถึง สาขาวิชาที่เปิดสอนวิชาศิลปหัตถกรรมเป็นวิชาเอก ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
3. วิทยาลัยอาชีวศึกษา หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ให้ความรู้ และประสบการณ์ แก่นักศึกษาทั้งชายและหญิง ที่จะออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ช่างคหกรรม และช่างศิลปหัตถกรรม โดยจัดการศึกษาเป็น 3 ระดับ
  - ก. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
  - ข. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
  - ค. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)
4. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หมายถึง ระดับการศึกษาที่ให้การศึกษแก่ผู้ที่จะจบไปประกอบอาชีพ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปหัตถกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และช่างอุตสาหกรรม โดยรับจากผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) มีกำหนดเวลาเรียน 3 ปี ใช้ระบบการสอนแบบหน่วยกิต ตามเกณฑ์กำหนด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสิ่งจูงใจของนักศึกษาในการเลือกเรียนวิชาเอกศิลปหัตถกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในวิทยาลัยอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยคือ

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบเกี่ยวกับสิ่งจูงใจในการเลือกเรียน วิชาเอกศิลปหัตถกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และรู้ถึงสภาพที่แท้จริงของนักศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบการพิจารณาปรับปรุง และวางแผนการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น
  - 1.1 เป็นแนวทางให้คำปรึกษา แก่นักเรียนในการเลือกเรียนต่อสาขาวิชาชั้นศิลปหัตถกรรม
  - 1.2 เป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายการรับนักศึกษา สาขาศิลปหัตถกรรมเข้าศึกษาในสถาบัน
  - 1.3 เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการสอนวิชาศิลปะให้มีประสิทธิภาพ
2. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการวิจัยของบุคคลอื่นต่อไป